

382

GENER
2016

ANY DE TRÀNSIT PER A LA (DE) CONSTRUCCI3 EUROPEA

Pol Morillas, investigador principal, CIDOB

*Aquest article va ser publicat en la versió web del diari *El País* el 10 de febrer de 2016.

Si un s'atén als alarmants titulars de la premsa, l'any 2016 bé podria ser el de la desintegració de la Unió Europea. El polític Ivan Krastev ens recorda que els grans projectes polítics s'esfondren des del centre, no des de la perifèria. I la crisi de l'euro, que va tenir en suspens a la Unió el passat estiu era, al cap i a la fi, una crisi de la perifèria. En el seu moment més àlgid, l'efecte contagi del Grexit a la resta d'economies del sud d'Europa ja era limitat. En canvi, el centre de la Unió es mostrava unit al voltant de les receptes d'austeritat d'Alemanya, amb les institucions europees ballant al mateix ritme.

Alguna cosa ha canviat des de mitjans del 2015. La crisi dels refugiats ha fet trontollar el lideratge d'Alemanya. Angela Merkel s'ha vist qüestionada dins i fora de les seves fronteres. La seva política de braços oberts de l'inici de la crisi ha anat mutant a mesura que augmentava l'oposició interna i es forjava una aliança entre els països de l'est d'Europa, contraris a les quotes de reubicació i a la gestió conjunta de la crisi dels refugiats. A Merkel li han faltat aliats i per això les propostes polítiques provinents del centre d'Europa (ja sigui de la Comissió Europea o de la pròpia Alemanya) han estat marginalitzades.

El Regne Unit, per la seva banda, també posa en qüestió el futur de la Unió, amenaçant amb convertir-se en el primer país que abandona el vaixell per voluntat pròpia. Durant la seva negociació amb Brussel·les, David Cameron es va allunyar del centre d'Europa demanant limitar principis bàsics de la Unió com la lliure circulació de treballadors. El seu "fre d'emergència" als beneficis socials de treballadors europeus al Regne Unit amenaça amb produir un efecte cascada, amb d'altres països sumant-se a l'excepció de Cameron.

Es podria argumentar que el Regne Unit mai ha format part del centre de la Unió i que només ha jugat la carta europea quan n'ha tret rèdits econòmics. Però des de la seva integració el 1973, el centre de la UE s'ha articulat al voltant dels "tres grans", al costat de França i Alemanya. La seva sortida provocaria la mutació de l'entrellat d'aquesta relació a tres, amb Alemanya lamentant el debilitament del liberalisme a Europa i França trobant a faltar un soci diplomàtic de primer ordre.

Si a aquestes crisis del centre s'afegeix un possible retorn de la crisi de la perifèria el 2016, el còctel per a la desintegració de la UE pot ser explosiu. Tot sembla indicar

que en la propera primavera i estiu augmentarà el nombre de refugiats que volen arribar a les costes de la Unió. I tampoc és descartable que es reproduïxin defecions a Syriza, fent necessàries noves eleccions anticipades quan Alexis Tsipras hagi d'implementar noves reformes fiscals o augmentar les retallades en pensions per complir amb el memoràndum. La perifèria haurà afegit llavors una mica més de revolucions a les forces centrífugues que fan trontollar el centre de la Unió.

Tot i així, és poc probable que aquest any sigui el de la precipitació de la deconstrucció europea. En primer lloc, el 2016 és un any preelectoral. Ni Angela Merkel ni François Hollande prendran decisions fonamentals un any abans de les seves eleccions generals i presidencials, respectivament. El referèndum britànic tindrà lloc, com a molt aviat, durant el segon semestre del 2016, així que l'any que va començar amb titulars catastròfics sobre el futur de la Unió serà més aviat un any d'impàs.

D'altra banda, una deconstrucció de la Unió seguiria un mètode semblant al de la construcció europea. El mètode Monnet, segons el qual petits avenços en la integració fan que no hi hagi marxa enrere en teixir una unió cada vegada més estreta, seria reemplaçat per una deconstrucció també gradual. Cada vegada tenim més mostres que molts països de la Unió advoquen avui per una deconstrucció à la Monnet.

No es tracta de liquidar el projecte de la UE d'un sol cop sinó més aviat de seguir el "mètode JAI" de deconstrucció, segons el qual petits passos van reduint Europa a la mínima expressió: en comptes de 6 mesos de restabliment extraordinari de les fronteres de la Unió, els ministres de Justícia i Afers Interniors decideixen ampliar les traves a Schengen fins a dos anys. En comptes de potenciar el control comú de les fronteres, el "mètode JAI" planteja expulsar de Schengen a un dels membres, Grècia, sense concedir-li ajudes substancials davant l'arribada inassumible de refugiats a les seves costes.

És un mètode gradual de deconstrucció, però de deconstrucció de les fites de la Unió al cap i a la fi. Però per bé o per mal, 65 anys de projecte europeu han generat també unes dinàmiques institucionals difícils de desmantellar. La lenta maquinària institucional de la UE no sembla preparada per superar els dèficits estructurals de la zona euro o de la llibertat de moviments. Però tampoc és tan feble com per permetre la seva desintegració immediata.

Durant anys, el centreesquerra i centredreta europeus havien trobat un comú denominador polític en l'avanç de la construcció europea. Avui, però, molts estats de la UE veuen com les forces polítiques tradicionals no són capaces de sustentar la tradicional permissivitat dels ciutadans amb el projecte europeu, construït amb un mètode Monnet que esquivava l'escrutini públic. La nova política, per la seva banda, encara no ha fet d'Europa el camp de batalla principal i sorgeixen a molts països de la UE partits amb un clar posicionament euròfob.

Si la vella política no té la força suficient per dissenyar la nova Europa tota sola, la nova política no té encara la UE com a prioritat principal. És urgent doncs ampliar el gruix social europeu amb les aportacions de les noves forces polítiques no euroescèptiques, probablement relegant el mètode Monnet però sense abraçar el mètode JAI. L'impàs del 2016 serà positiu si no es menyscabem els fonaments de la Unió de forma irreversible. El 2017 hauria de ser el moment per pensar en la nova Europa.